

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Javier Arregi Liziaga

*Arrasate
Gipuzkoa (1925)*

Aurkibidea

Biografia

Arrasateko kalean jaio zen, baina Kataide baserrian, aitaren jaiotetxean, pasatzen zuen denbora gehiena. Zortzi anai-arreba ziren. Gerra aurretik ikastolan ibili zen lehenbizi; gerra ostean eskola nazionallean, Martin Calvo irakaslearekin, eta geroago San Viatorren fraideekin. Lanean hasi ostean gau-eskolan ere ibili zen. 14 urterekin ELMAn hasi zen lanean eta sei urte egin zituen aprendiz gisa, harik eta soldadutzara joan zen arte. Handik itzuli eta artean ezkonberriak zirela, Goizuetara joan ziren bizitzera, meategian lan egitea eskaini zioten eta. Bost urteren buruan itzuli ziren Arrasatera eta ELMAn sartu zen berriro. Baina bere lantegia ere bazuen, eta denborarekin utzi egin zuen ELMAko lana. Emaztea Bergarako Angiozar auzokoa du. 80. hamarkadatik txakolina egiten dute "Kataide" izenarekin.

Zintak

ARR-050

- **Proiektua:** Deba Eskualdeko Ahotsak - Arrasate.
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirrebeña, Aintzane - Elortza, Kepa
- **Data:** 2009-02-17
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Elortza, Kepa

ARR-051

- **Proiektua:** Deba Eskualdeko Ahotsak - Arrasate.
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirrebeña, Aintzane - Elortza, Kepa
- **Data:** 2009-02-17
- **Iraupena:** 10 min
- **Euskarria:** MiniDV

Pasarteak

1. Euskaraz "j" soinua berria

- **Erref:** ARR-050/002
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:02:07. **Bukatu:** 00:04:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

"J" (iota) ez omen zuten erabiltzen lehengo euskaldunek. Hainbat adibiderekin azaltzen digu hau Jabierrek. Toponimian ere aldakuntza handiak izan dira.

Transkripzioa

- Honek esaten dau "pegauko jatzun", eta nik esaten dot "pegauko xatzun".

-Bai, bueno. Nik e, hor zurekin nau. Zueik hobeto [...] "xatzun" hobeto dauela esanda "jakun" baiño. Ze hori "j" hori oingue da ta.

-A! Hori oingue da?

-Bai, bai, bai.

-A bai, e? Zuk gaztetan ez zebe ebalten hori?

-Bai, nik bai. Baiña ez gure gurasuak. Nik bai. Gure gurasuek, beitu. Hemen euen Arangune (Aranguren).

-Bai, Bixentekin egon giñan.

-Bai, bueno, bueno. Bixentek ez dau jakingo. Bixenten aittejaunen aitte zan Joxe `Txiki´. Enda... Baiña Joxe behin be ez utsien esaten. `Otxetxin´.

`Otxetxin´ esango dou Joxe `Txiki´, ezta? Guk oin esango gauke. Baña

"txin" hori, ba txikixe da, e? Ta `Otxetxin´. Eta hori hari. Ta hemen Saburdixen auen beste bat, andra bat, Joxepa. Hari sekule ez utsen Joxepa iñok esaten. `Opa´. Hori oingue da. Hori oingo-oringue da. J hori, hori ez da gurie, ez da hemengue.

-Ta Joxepari `Opa´?

-`Opa´, `Opa´. Bai, "j" hori ez... Goizuetara faten bazara, Goizuetan sekula ez daue esaten "j"rik. "Xaboie" edo... dana hori, "j" kendute. Ez dau... ez da... "iaso", "jaso" biherrien... Eta hemen ez euen. Hemen oingue da.

Seguru, ziur e! Hori esaten dutsut neuk hori badakittetela, `Opa Saburdixeko´, `Otxetxin Aranguneko´, eta hola, horreik gauzok esaten zien, orduko komestaziñuek holan zien, e. Eta orduen, ba, hori oingue dala esaten dot nik. Baiña ez bakarrik hori gauza... hemen egongo die aldakuntzak egongo die seguramente, ziur asko egongo die aldakuntzak, ba, aspaldittik. Zegatik hau, "Leintze" esaten dutsau, ezta? Eta seguramente izengo da "Leanitz". Zegatik zuk begiketan badutsezu Gatzatik hona goittik-behera, hau dana zulue da. Dana leie da. "Le" badakitzu zer dan, ezta? Zulue. "Le" zulue da. Orduen Gatzatik hona begiketan badutsezu, dana zuloz beteta dau, dana mendi zuluek die. Orduen nik uste lehengo hizkuntzie izengo zala "Leanitz". Ta "Leintze" esaten dutsau oin.

-Hizkuntza danak aldaketan die.

-Aldatu asko. Asko aldaketan die, asko.

2. Klean jaio, baserrian hazi

- **Erref:** ARR-050/005
- **Iraupena:** 0:03:01. **Hasi:** 00:06:08. **Bukatu:** 00:09:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Jabier kalean sortua eta Kataide baserrian hazi eta hezitakoa da. 1925eko azaroan jaio zen. "Zemendixan ardixa jan eta akitixan" esaera zaharra.

Transkripzioa

-Hasteko, bueno, izena eta apelliduak esango dozuz? Jabier...?

-Bai. Arregi.

-Arregi.

-Arregi. Ta bigarrena?

-Liziaga. Liziaga.

-Liziaga?

-Bai. Lizeaga ez da e, Liziaga. Ni... ez dakit hori abizenau, hau hor Hernani aldien-eta Lizeaga da...

-Bai.

-Eta nik dauket Liziaga. Ta ni seguru nau ba nire aittejaunen aitta, Eskoriatzakue, horreik etorri zien Betelutik. Enda, orduen, Naparra Liziaga da, eta igual Gipuzkuakue, hori... hori, bai, hori Amezketako abizena da hau, Lizeaga. Eta igual Liziaga egon leike degeneraute edo ez. Dana dala, ez dakit hola izengo dan, ze hemen Koruetan dau Lixiatz. Ta igual izengo da Lixiatz e, zera, berdin.

-Ia, Lixiatzetik kanbixauta.

-Bai, bueno ez, esan gure dot /gurot/ ba...

-Edo hortik datorrena.

- Bai, ba, antzerakuek diela. Eta, ba, guk "lixia" ez dou esaten, "ixia" esaten dutsogu honei, erderaz "junco" esaten jakonai. Ez dakit hori esan gure dauen edo, nik uste "lixia" "zulue" esan gure... zul...

-Guk "ihixak" esaten dou.

-Bai "ihixak", guk be bai. Nik uste dot "lixia" izengo dala "zulo sakona".

-Lezia modura?

-Bai, lezia estilora, bai. Lixie, zulo luze samarra edo holako bat.

-Bai, guk leze-zuluak esaten dosteu.

-Bai. Bueno, leze-zulue kueba.

-Bai.

-Berutze dauena.

-Sima, edo...

-Bai, hori da, hori da, bai... Bueno, ba, hola. Ni naz Arrasaten kalien sortua, eta gehixena baserrixen hazi ta hezi. E? Horreik gauzok baserrixen in dittut.

-Ze urtetan jaixo ziñan?

-Milla bederatzirehun eta hogeta bostien.

-Hogeta bostien.

-Bai.

-Ze egunetan?

-Lau, e, azaruen lauen.

-Zuek zemendixa sekula esan dozue?

-Bai. Aber akordatzen nazen oin e... aber... Samilixen... hori, hori, hau ez da hemengua e, hori da zerekue. Nik amai-ta entzunde hori. Ta hor Arkarazo aldien, hor jaixek izeten die, ta hor esaten daue: "Samilixen, idixek hartu ta zemendixen -uste dot dala-, ardixe jan ta akitixen". Uste dot holako zer bat dala e. Antzerako bat, bai.

-Ardixa jan ta akitixen?

-Bai, akitixen. Akitixen badakitzu zer dan?

-Ez, ez.

-Ba akitixen, guk akitixen esaten dutsou beti. Akitixen da ipur-saltoka. Ganauek eitten daue, ganauek eta bihorrak-eta saltoka ibiltten diena.

Akitixen. Akitixen hori etorriko da aker-etik. Akerra, badakitzu, saltakarixek die. Orduen hortik etorriko da. Bai. Guk hala esaten dou, akitixen. "Ganauak akitixen dabitz".

3. Kataide-aduana

- **Erref:** ARR-050/006
- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 00:09:09. **Bukatu:** 00:11:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Kataide baserria aspaldi bota zuten. Baserriaren izenaren gorabeherak azaltzen ditu. Gose denboran hiru baserrietako gariak ebakitzen zituen garia gero udalari emateko.

4. Guardia Zibilen maltzurkeriak

- **Erref:** ARR-050/007
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:11:40. **Bukatu:** 00:13:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Guardia Zibilek nahita garia oker neurtu eta 1.500 pezetako isuna jarri zioten Kataide baserriari.</p>

Transkripzioa

-Han Kataiden pasau zan, multie bota biher utsien zelabait, Kataidekuei, eta arkatan egoten zan garixe, neurtute. Pasetan zan e, gariz bete, eta gero pasetan zan regla bat. Pasetan zan arka gaiñien. Ta orduen, anegak egoten zien justo, arkie izeten zan, esate baterako, ba, hoge anegako arkie bazan, ba hoge anega, hogeita hamar anega... hoge-hogeita hamar ez zien ba, hoge-hamarrekue, hamarrekue edo gure dana. Pasetan zan regla bat eta justo egoten zan. Ba etorri zien guardia zibillak, multie botateko, botateko asmuekin, itxurie dauenez, eta zer ein utsien? eskatu utsien anega erdixe, esaten jakon, neurri bat. Anega erdixe e, bueno. Orduen hasi zien neurtzen, enda anega erdixe ba reglie pasau bautsien ondo urtengo eben, baiña zer ein auen? bete ta, bueno, tontortute auela, botaten auen beste leku batera, eta, orduen, ba, garixe falta zan. Ta falta zalako bi mille ta bostehun pezeta orduen denporan bota utsien multie Kataidekuei. Joe, asko zan! Falta zala. Gaizki neurtute. Falta zalako. Gaizki, eurak gaizki neurtute. Ta ezin esan ezer be, bestela...

-Igual apropos, gazki neurtuta.

-Bai, bai. Apropos, apropos. Bai, bai, bai. Gureta.

-Ta zuk esan dozuna, ezin ezer be esan.

-Ba ezin, ezin, bestela... gero haundixaue bestela. Pagau ta kitto. Hori akordetan naz horrekin.

-Hori diru asko izan go zan orduen e?

-E?

-Diru asko izango zan.

-Horixe ba! Ikeragarri. Joe. Asko, asko, orduen. Bai, bai. Horreik gauzok pasetan zien lehen, gose denporan. Horreik eta gehixau, klaro.

5. Baserria galzorian

- **Erref:** ARR-050/008
- **Iraupena:** 0:02:26. **Hasi:** 00:13:19. **Bukatu:** 00:15:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Hamar bat ganadu-buru egoten ziren Kataiden. Musakola auzoan guztira 250 ganadu inguru egongo ziren orduan. Arto, baba eta gari soroak ere asko ziren. Gaurko autobideek eta trenbideek aberastasun hori jan egin dute. Gure kultura zaharra galtzen ari da.

Transkripzioa

-Eta hor e, ganauek-eta bazittuein?

-Kataiden ezen e, bai, hori da beste gauza bat. Kataiden ezen, ba, xei bat behi, ta txahal egoten zien gehixau. Txahalak eta hori, asto ta, hamar bat buru gutxienez egoten zien e. Hamar buru gutxienez egoten zien. Entre txahal ta behiek ta egoten zien, beti lau-xei behi egoten zien. Eta gero bieiek eta horreik be ,ba, horreik be egoten zien hamar buru baiño gehixau. Eta hemen karo hor, alde hortatik, Musakolako auzuen nik kontau nittuen hogeta bost baserri azela. Eta hamar buru bataz beste, berrehun eta berrogeita hamar buru diela. Eta hori aberastasunoi falta da, e. Aparte garixe ta artue hartzen zana, babie eta hori. Hori alde hortatik ikeragarri galdu dou. Eta ni horren kontra nau, ze hori, hori ez dau ondo. Ze honeik... nik ez dot esaten e, hainbeste baserri egon biher litzakenik, baiñe baietz, baietzien nau. Eta honeik autopista, trenbide, eta horreik, ein biher badie, ein in biher die. E? Ein biher badie, ein in biher die /inbidie/, baiñe horren laiñe, baserrixei kendu dutsie zera. Orduen, horren laiñe beste leku baten ipiñi in biher dala /bidala/. Eta hori itten ez badou ba ez dau ondo hau, ez dau ondo. Hori oso gaizki dau.

-Bai, bai. Hormigoiz beteten gabiz...

-Bai, bueno, bueno... lotsagarrixe da hori. Ze, azkenien ba nik uste...

Gaiñera, hori aparte, hori kultura bat da, e. Hori, hori galtzen badogu...

Hori da berdin-berdin oin e, esate baterako, ganauek euki dittuenak bere semiei ez badutso erakusten, ez badauko ganaurik han, harek eitten dauena da, ba, ahaztu. Eta hurrengokuek, biher bada, biher bada, baldin badau berriz ganauek ifintteko, ha hutsetik hasi biher da ta harek ez daki ezer be, e! Eta hori, hori galtzie... galtzie beti txarra da.

-Bai, bai, bai.

-Galtzie beti txarra da. Ta hori be bai. Bai hizkuntzan, eta bai hortara.

-Hainbeste mendetan ikasittakua...

-Hori ba. Bai, dana.

-Bai, hori pasau da ohittura zaharrekin be bai, edo langintza zaharrekin be bardiña pasau da.

-Danakin pasau da hori.

6. Baserri kultura berreskuratu nahia

- **Erref:** ARR-050/009
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:15:45. **Bukatu:** 00:18:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Baserria da gure kulturaren oinarria, eta eutsi egin beharko geniokeela uste du Jabierrek. Baserritarren elkar laguntzeko ohiturak azaltzen dizkigu. Gaur egun ohitura horiek galduta daude. Ez dio gizarteari etorkizun itxaropentsua ikusten.

Transkripzioa

-Bueno langintza zaha... Bueno, beti fan biher dou /fanbiou/ ba ikesia z ta aurreratua z, ezta? Hori da gauza bat. Baiña beste gauza bat da kentzie, eta hori ez da kendu biher. Baserrixei eutsi in biher jakue, ez kendu. Baserrixe ez da baserrixe bakarrik, baserrixe hizkuntza z, ohittura z, edukaziño z esaten jakona, joe, hortik gure oiñarrixe hori da! Eta horreik galtzen dittugunien ez da egongo ez kooperatibarik eta ez ezer be ez da egongo. Ze hori, hori da gure edukaziñua, bizi guztian euki dogune. Basarritarra izen da beti bata bestiei laguntzekue. Nik e, gure denporan izeten zan ba, esate baterako, ta nik hori askotan ikusi dot, e! ba Kataiden igual [azen] sasoi ona orduen. Nire lehengusu bat euen han eta sasoi ona egoten zan ta eurak be sasoikuek izeten zien ta, orduen, ba, eurixe ein biher ... bedarra ebaitte igual, ezta? Aldameneko baserrixan. Beste baserrixan, bedarra ebaitte. Eta hareik larri... ta eurixe. Eurixa itxuria. Ta hareik larri baebitzen, bedarra erretirau ezinke, faten zien Kataidetik hara bestiei laguntzen. Ta eurak igual-igual etorten zien bestaldera, e!

-Oin ez da holakorik.

-Bai, oin, oin hori, hori... baiña hori da gure edukaziño bat. Baiña hori fan da!

-Ta ez xatzu /etxatzu/ pentsaitten hori igual lehengo auzo-lan edo laguntasun hori...

-Bai, hori, beste bat.

-Horretxek berorrek sortu dauela kooperatibismua hemen.

-Bai ba! Bai ba! Hori esaten dot ba. Horregatik esan dutsut ba lehen, ba deskuiduen hori ohitturioi horreik gauzok kentzen badie ez dauela ez kooperatibarik ez ezer be ez dauela. Ez hori bakarrik, beste mille gauza ez daz. Hori, hori baserriko edukaziño bat da. Bata-bestiei laguntzie ta hori. Hori galtzen badogu ba, ez da egongo ezer e.

-Eske gaurko...

-Orduen egoismuen fundauko gara, amerikanuek letxe pistoliaz ibiliko gara danok. Ta hori da txarra! Guk sozidade bat armatzen badogu oin, ba, lapurretakue, nik zuri ostuko dutsut, ezta? Hori, zera, ba, dirue edo gure dana. Ta osketan... nik zuri osketan badutsut /butzut/, zuk be ostu in biherko dozu /bikozu/.

-Karo, norbaitteri.

-Batonbatei. Neuri, horri edo batonbatei. Ta orduen ze..? ta ze kultura ein dou? ba lapur kultura. Eta hori, ba, horreik gauzok daz hemen txarto, zera, horreik zeretik erakutsi biher daue, eskolatik eta... bai oin, oin in eskolatik, lehen baserritik, baserrixe zan eskolie len. Eta oin hori galdu da. Hor hutsune haundixe. Eta, karo, hor e, ba, oin esaten jakona, teknikoki

aurreratuko gara, baiña guk eitten badogu gizarte bat txarra, gizarte...
bata bestiei ez errespetetako eta lapurretan eta, eta guzurretan eta hori
gizartioi itten badogu, orduen ezingo gara ondo bizi, e. Hori beste... zer da,
ba, ondo bizittie?

-Bai, bai, karo.

-Bai, zer da ondo bizittie? Diru asko eukittie? Ez, ez da bakarrik dirue, biher
da gizarte on bat eittie be bai. E? Batez be, batez be. Ze len jentie...

7. Ikastolatik eskola nazionaletara

- **Erref:** ARR-050/011
- **Iraupena:** 0:02:43. **Hasi:** 00:20:24. **Bukatu:** 00:23:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Gerra aurretik ikastolan ikasi zuen, batzokiko eskoletan. Gero abade etxean
egon ziren, baina gerrak geratu zituen eskolok. Eskola nazionaletan jarraitu
zuen geroago. Erdara ez jakiteagatik makilakada asko jasotzen zituzten
ikasleek.

8. Errepublikan, ikastola pribatua zen

- **Erref:** ARR-050/012
- **Iraupena:** 0:02:55. **Hasi:** 00:23:07. **Bukatu:** 00:26:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Ikastolan lasaiago ikasten zuten, hizkuntza bietan. Ez zegoen diziplina
gogorrik. Dotrina abade batek irakasten zuen, baina bertako maisuak ziren
beste gaiak irakasten zituztenak. Errepublika garaian eskola publikoa eta
ikastola ezberdinak ziren.

9. Ajustadore lanean Elma-n

- **Erref:** ARR-050/013
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:26:02. **Bukatu:** 00:28:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lantegiak » Gipuzkoako lantegiak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

<p>Zerrajerako Julio Markaiderekin jasotako klase partikularrak ditu gogoan.
Lanetik irten ondorengo klase horietan ikasi zuen asko Jabierrek. Elma-n hasi
zen lanean 14 urterekin. Ajustadore (doitzaile) lana ikasi zuen Elma-n.
Irabazitakoa amari ematen zion.</p>

10. Elma-tik Goizuetara meategira

- **Erref:** ARR-050/014
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:28:40. **Bukatu:** 00:30:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debarrenen lantegiak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Meatzariak

Laburpena:

Elma-n zortzi erreal kobratzen hasi zen. Seigarren urtean 6,25 pezeta irabazten zuen egunean. Soldadutza egin eta gero Goizuetako meategietara lanera joateko eskatu zioten. Beruna eta zinka ateratzen zuten meategian. Bost urtean egon zen Goizuetan.

11. Meategian bost urte

- **Erref:** ARR-050/015
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:30:48. **Bukatu:** 00:33:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Meatzariak

Laburpena:

Mekaniko lanetan aritu zen meategian, garbitegi eta makineriak muntatzen. Goizuetan ezkondu zen. Bost urte igarota itzuli zen Arrasatera.

12. Igelak egiten

- **Erref:** ARR-050/016
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:33:48. **Bukatu:** 00:36:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debagoieneko lantegiak
- Aisia » Taberna giroa » Jokoak

Laburpena:

<p>Itzuli zenean bere kontura lanean hasteko gogoan zuen. Artoa aletzeko makinak eta txanpon jokorako igelak egiten zituen.</p>

13. Igelak nonahi

- **Erref:** ARR-050/017
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:36:38. **Bukatu:** 00:39:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debagoieneko lantegiak
- Aisia » Taberna giroa » Jokoak

Laburpena:

<p>Elma-koak eta bere kontura egiten zituen lanak ezin ezkondu eta Elma-tik irtetea erabaki zuen. Penintsula osoan saltzen zituzten txanponen jokorako igelak. Venezuelara ere bidali zituen batzuk. Tabernetako terrazetan jolasten zen orduan igelari txanponak botatzen.</p>

14. Kataide baserri handia

- **Erref:** ARR-050/019
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:41:47. **Bukatu:** 00:43:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

500 metro karratuko baserritzarra zen Kataide, zatika handituaz joan zena. Belaunaldika handituaz joan zen. Azken hiru belaunaldiak zortzi anai-arrebakoak izan dira Kataiden.

15. Arratoiak gobernatzen

- **Erref:** ARR-050/020
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 00:43:43. **Bukatu:** 00:45:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Gari eta arto asko ereiten zuten. Arto uztaren erdia arratoiek jaten zuten. Behin teilatu azpiko arratoi habian, arratoikumeak freskatzeko errekatik eramandako harri handiak aurkitu zituen.

16. Arratoienezako lanean ez

- **Erref:** ARR-050/021
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:45:55. **Bukatu:** 00:47:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Hegoaldean ez bezala, Ipar Euskal Herriko baserritarrek badituzte arratoien kaltea saihesteko baliabideak.

17. Etxezarretako "Baltza"

- **Erref:** ARR-050/022
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 00:47:26. **Bukatu:** 00:49:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

<p>Rafael Arizaga, Etxezarretako "Baltza"-ren inguruko kontuak: Aleman hiztuna; pistolarekin entrenatzen zuen; Euskal Herriko liburutegirik onena omen zuen Etxezarreta baserrian; Estatuko abokatua zen.</p>

Transkripzioa

- Etxezarretako gizona, nausixa?
- Bai, bai Errafael. Justu-justuen akordetan naz. Rafael "Baltza" esaten gutsan guk. "Baltza". Mokategin "Baltza" esaten utsien.
- Zuek bakarrik ez, guk galdetu dosteun danak "Baltza".
- Bai.
- Itxuria baltzez jantzitta-edo ibiltten zan.
- Bai, baltza zalako, morenue zalako. Ni akordetan naz pistoliakin-ta tiroka ibiltten zan hor ta mutikuek ba, badakitzu. Hor Kataideko Sagasti zerien, Gaztanaixe esaten dutsau, eta Gaztanaixen egoten zan tiroka. Beti leku batera ibiltten zan han. Entrenetan ibiltten zan pistoliorreaz ta. "Baltza". Ni justu-justuen akordetan naz. Entierruena be akordetan naz. Eta baiña bestela... ez naz asko akordetan ze ni mutiko txikiñe nitzen orduen. Nik ha hil zanian zenbat urte eukiko nittuen ba? sei-zazpi urte edo, sei urte edo eukiko nittuen, ta justu-justuen akordetan naz. Badakit hori , ba, tiroka ibiltten zana. Hori bai , ba, hori, badakitzu, hori ez da ahazketan. Eta harek ba... ha zan gizon... [oso mutil] jakintsue zan, asko ekixena bai euskeraz, bai alemanez. Han aleman bat egon zan ,hor, berak ekarritte-o, ta harek alemanak esaten ei euen —nik alemana ez nauen ezautu, baiñe aittei entzunde bai —, harek alemanak, berak baiño hobeto itten auela aleman berba, honek.
- Bai, e?
- Honek, bai. Bai. Eta horrek, ba, edozein moduten be, euskeraz, aleman, erderaz ta bai [frantzez] iguel jakingo auen, e. Hor kriston bibliotekie egon zan e, ona! Hor beorren lobiek esan uzten niri Euskal Herrixen auen bibliotekaik onena hor euela. Gero dana apurtu ta ostu ta, bueno, kriston desastria.
- Oin jausitta dau, ezta...?
- Bai. Gero, ba, ein auen, edozein moduten be, hor e... —ya hori dok beste gauza bat, honek esan ustana— hor horrek liburuok batei emun balutso o saldu balutso batei, ba, ha osorik egongo zala, ezta? Baiña in auena zala, ba, lobiorri-edo emun utsela ta harek e...
- Partidu.
- Bai, gehixen emuten utsena, "hi, hau ze?"," hau neuretzako" ta harek hartu ta eruten auen hori, lote bat, beste batek beste lote bat, ta orduen danak sakabanatu ziela. Saldu biherrien batei dana, ba, hor fallo haundixe euki euela. Bai. Honeik, e! Honeik bestiok, berak ez. Ha bera abogaue zan, Estaduko abogaue zan.

18. "Baltza"-ren arrebaren gorpua ekarri zutenekoa

- **Erref:** ARR-050/024
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:52:10. **Bukatu:** 00:54:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

<p>Hiltzera zihoala ohartu zenean, Etxezarretako "Baltza" lehengusinarekin ezkondu zen. Parisen "Baltza"-ren arrebak bere burua hil eta gero, haren gorputza ekartzeko sortutako komeriak.</p>

Transkripzioa

- ...hil biher zana beorrek, eta hil biher zana igarri utsenien ezkondu zan bere primiaz, horrekin bergarakuorreaz. Horrekin ezkondu zan eta, ba, hari itxi utsen, ta haren semiei, Mendiatarrai itxi utsen dana. Horrei gero pasau jakon beste hor pasadizo bat horrena, bere arrebie bere buruaz beste suizidau ein zan bere arrebie Parisen, eta ekarri biher auen hona. Hemen kanposantue hemen aukien; bertan ein auen kanposantua horrek, baitte kapillie be. Eta, orduen, ha ekarri biher auen horra enterretan. Eta, klaro, pagauko zittuen diru mordo bat Paristik hona ekarten. Ta zela Bergarakue zan bere primia, enda berak Bergarakin asko, zer asko hori euen, hartuemun asko eta [bagau] be asko eitten auen Bergara aldien, orduen pentsau euen Bergaratik bueltan ekartie hori arrebioi. Enda, jo, Bergarako aiuntamientuek eskau utsen kriston diru pillue han pasetako, handik Bergaratik pasetako.

- A! bakarrik pasaitteko?

- Bai. Oin be ingo daue hori. Ez dakit zela izeten dan hori. Ez dakit, herri batetik bestera pasetako izeten da dirue pagau bihera, ez dakit zelan dan. Behintzet...

- Hilddeko pertsona bat?

- Bai, bai, bai. Hori bada itxurie. Zeatik ni akordetan naz ekarten dotsuenien anbulanzian, hil barik dauen plantie itten daue. Ez dakit, hildde ez da..., itten daue hildde ez balego bezela. Ez dakit zela... Bai, han itxi biher dozu zuk; hil bada, han itxi biher dozu, bertan itxi biher dozu. Ordun...

- Harik eta jueza etorri arte.

- Bai eta gero bai. Ze ni akordetan naz ni hor...

19. Arrebaren gorpua Etxezarretara ekartzeko komeriak

- **Erref:** ARR-050/026
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:55:45. **Bukatu:** 00:58:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

<p>"Baltza"-k arreba Etxezarretara ekartzeko egin zituen komeriak. Auzoko jende askori lana ematen zion Etxezarretako nagusiak.</p>

Transkripzioa

- Lehen esan doun bezela, Bergako aiuntamentuek eskatu utsen diru mordo bat handik pasetako, ordun juan zan Oñatira. Oñetikuek ez utsien kobrau txakur txiki bat be. Oñeti pasetan, osea Zumarragatik Oñetittik bueltan ekarri euen Etxezarretanera ta Oñetikuek ez utsien kobrau bape. Eta ein euen, ha ezin leiken eruen, orduen ein euen pistie San

Prudentziotik. Ez dakit hori zeatik ein auen, ze bestekaldetik erun leikien, ez dakit orduen zubixe eindde egongo zan edo in barik egongo zan ha zubixe in barik egongo zan igual. Kuestiñua da ein euela San Prudentziotik Etxezarretaraiño bida, ha erueteko, arrebie erueteko hara.

- Oin trenbidia dauen...

- Bai, handik ezkiñatik, bai. Bai, orduen einddeko bidie da hori horretxeatitxek, arrebie erueteko hara.

- Eta gero bide hori aprobetxau euein trenbidie eitteko?

- Ez, bi bide eongo die, bata trenbidie eta bestie zera, bai, bestie, bai. Hori in euen Rafaelek. Rafael e...

- Orduan zubirik ez zan eongo ondion.

- Ez zan eongo, ez zan eongo, zubixe barrixe izengo da.

- Bide bakarra iguel ha hantxe inguruen izango zan.

- Igual zubi zelebren bat eongo zan, ze zubixe ikusten da barrixe dana.

Zubixe harlanduz einddakue da eta, ba, igual ez zan eongo, igual ez zan eongo, ez dakit. Holaxe.

- Ta zeatik gure eben ba Bergaratik... A! Zumarragatik Deskargatik Bergara eta gero berriz hona?

- Bai. O... kostatik bueltan etorriko zan edo ez dakit nundik. Orduen oingo erraztasunik ez zan eongo ta bideik be ez zan eongo ta orduen Bergatik ekarri euen, ekartie gure euen, eta Bergarako aiuntamientuek diru pilluek eskatu utsen. Eta orduen ein euen Oñetira. Ta Oñetittik. Oñetikuek bape ez utsien kobrau, libre, eta orduen bidie in auen hara. Ta...

- Osea, Oñatittik San Prudentziora ta gero erreka kontratik...

- Bai, bai, San Prudentziotik erreka kontratik, errekaik kontra, errekaik kontra, eruen euen zera, pistie. Orduen ez... atxurraz in biher zan /inbizan/ e! Atxurre ta paliaz! Ta... atxurre ta paliaz indde daukou horrek, ha, "Kortagaiñe" esaten dutsau horri mendixorri, atxurre ta paliaz indde dauko mendi guztian, orduen kamioirik be ez auen denporan —harek baekixen kamioiek etorri biher ziena hona—, eindda dau bidie goraiño. Orduen denporan! Atxurre ta paliaz!

- Ta jente pillu bat biheko euen.

- Ba karo, ta harei danai jaten emuten utsen. Joe hori, hori auzuentzako ona izen zan e, oso ona, bai, bai, bai. Oin ba bestekaldetik, ba...

- Gero zuek zeuek irak ekarteko-edo ebaltan zeuen bide hori ?

-Ez, ez, ez. Hori berie zan. Hori berie zan. Ez, ez. Horrek e... Bueno, gurekin, Kataidekuekin, ondo portau zan, betik ekarten zittuen... hori da hori mundu guztixen ibilittakue...

20. "Baltza"ren sagarrondoak

- **Erref:** ARR-050/027
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 00:58:44. **Bukatu:** 01:00:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

Mundu guztiko sagar-landareak ekartzen zituen Etxezarretako nagusiak.

"Baltza"k Kataidera ekarritako azken sagar-landareak Guardia Zibilek tiroz hondatu zituzten.

21. Guardia Zibilak uxatzen

- **Erref:** ARR-050/028
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 01:00:53. **Bukatu:** 01:02:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Polizia

Laburpena:

Guardia Zibilek tiro ariketak egitera Kataidera etortzeari nola utzi zioten.

Arregi Liziaga, Javier | ahotsak.eus Orr.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-12-11

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com